

PROTOKOL O POSTUPANJU U SLUČAJEVIMA NASILJA I/ILI SUMNJE NA NASILJE

Protecting children from violence and promoting social inclusion of children with disabilities in
Western Balkans and Turkey

NAPOMENA:

Izrada dokumenta je podržana od strane Predstavništva UNICEF u Crnoj Gori, kroz projekat „Unapređenje zaštite djece u Dječjem domu „Mladost“ i djece korisnika odabranih NVO u Crnoj Gori“, koji predstavlja dio višegodišnje regionalne inicijative „Zaštita djece od nasilja i unapređenje socijalne inkluzije djece sa smetnjama u razvoju na Zapadnom Balkanu i u Turskoj – IPA 2015“, koja se sprovodi u partnerstvu između UNICEF-a, EU, European Disability Forum - EDF i sedam zemalja/teritorija u procesu pridruživanja EU. Sadržaj ovog dokumenta ne odražava nužno politiku i gledište UNICEF i EU, a odgovornost za sadržaj dokumenta snose autori/ke.

O protokolu

Protokol opisuje procedure koje su zaposleni u Domu u obavezi da slijede u slučajevima u kojima se, uprkos sistemskoj implementaciji preventivnih aktivnosti opisanih u okviru dijela koji navodi opšte i specifične smjernice zaštite prava i interesa djece koja žive u Domu, dogodi nasilje nad djetetom Doma ili postoji sumnja na nasilje. Protokol objedinjuje procedure kojima se dijete štiti od svih oblika nasilja, uključujući vršnjačko nasilje (kako ono koje se događa u Domu, tako i ono koje se događa u školi ili lokalnoj zajednici) i nasilje od strane odraslih osoba prema djetetu (kako zaposlenih u Domu, tako i onih van ustanove).

Protokol sadrži:

- definiciju nasilja i oblika nasilja;
- formiranje, ulogu i odgovornosti Tima za zaštitu djece i specifične procedure koje se odnose na različite oblike nasilja;
- formiranje, uloga odgovornosti Savjeta djece i mladih;
- specifične procedure koje se odnose na regovanje na nasilje.

Definicije, oblici i prepoznavanje nasilja

Nasilje se definiše kao činjenje ili nečinjenje onih koji se brinu o djeci, kao i postupci ostalih odraslih ili vršnjaka kojima se ugrožava fizički, psihički, polni ili ekonomski integritet, mentalno zdravlje i spokojstvo djeteta, bez obzira na mjesto gdje je učinjeno. **Zlostavljanje** uključuje ponavljanje i namjeru da se druga osoba povrijedi. **Zanemarivanje** predstavlja neadekvatno zadovoljenje osnovnih životnih potreba djece, a može izazvati oštećenje zdravlja, bilo fizičkog ili psihičkog.

Oblici nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja koje je potrebno osvijetliti i prepoznati su: fizičko, psihičko (koje uključuje socijalno nasilje), seksualno i elektronsko. Nasilje može biti **direktno**, kada je/su počinitelac/oci nasilja poznat/i žrtvi, dok je **indirektno** kada počinitelac/oci nasilja nije/nisu poznati žrtvi (Maurović i Sekol, u pripremi).

Fizičko nasilje i zlostavljanje predstavlja ponašanje koje za posljedicu ima fizičko povređivanje djeteta, uz primjenu sile, nanošenje bola, povrede, a uključuje i fizičko kažnjavanje.

Ponašanja koja ukazuju na **fizičko zanemarivanje** su: uskraćivanje hrane, obuće, odjeće, liječenja, uskraćivanje sna, neadekvatne prostorije za svakodnevni boravak – izloženost neadekvatnoj temperaturi, neprovjetrene prostorije, prenatrpanost.

Psihičko (emocionalno i socijalno) nasilje i zlostavljanje predstavlja ponašanje koje ugrožava mentalno i emotivno zdravlje i dostojanstvo djeteta.

Ponašanja koja predstavljaju ***psihičko (emocionalno) zanemarivanje*** uključuju: ignorisanje emocionalnih potreba i interesa djeteta, zabranu komunikacije, kontakata, druženja, provođenja vremena, sa drugom djecom, odsustvo komunikacije sa djetetom od strane osoblja Doma i/ili vršnjaka, roditeljima ili osobom od povjerenja za dijete, neadekvatnu pomoć pri učenju, uskraćivanje aktivnosti koje su značajne za dijete (sport, hobiji, kulturni interesi), uskraćivanje informacija, nereagovanje na nasilje kojem je dijete izloženo.

Ponašanja koja predstavljaju psihičko (emocionalno i socijalno) nasilje

Omalovažavanje, nazivanje pogrdnim imenima, vikanje, vrijeđanje, ruganje, psovanje, etiketiranje, pogrdno imitiranje, širenje laži ili lažnih glasina o djetetu, prijetnje, ucjenjivanje, ogovaranje, isključivanje iz grupe, zastrašivanje, nepravedno kažnjavanje, reketiranje – iznuđivanje novca i/ili stvari, prisiljavanje djeteta da laže za druge, prisiljavanje djeteta da radi tuđa zaduženja, prisiljavanje djeteta da se odriče svojih stvari ili privilegija za druge, uništavanje imovine i stvari djeteta (uključujući uništavanje i okupiranje djetetovog privatnog prostora), korišćenje vršnjačke hijerarhije i moći za održavanje reda u vaspitnoj grupi, zabrana pristupa ili izbacivanje iz djetetove sobe, korišćenje djece za rješavanje problema među vršnjacima, korišćenje djeteta za dobijanje informacija o drugom djetetu, korišćenje nekih saznanja o djetetu i/ili moći nad djetetom kako bi se dobila neka korist za sebe, korišćenje djece iz doma za neprikladan rad, dodjeljivanje manje naknade za rad (ukoliko je dijete radno angažovano), okrivljavanje djece za probleme/incidente za koje nisu odgovorni, zabrane, zatvaranje ili zaključavanje u sobu, nagovaranje na korišćenje psihoaktivnih supstanci, nagovaranje na uključivanje u destruktivne grupe i/ili aktivnosti, diskriminacija po osnovu njihovog života u domu.

Seksualno nasilje i zlostavljanje je ponašanje kojim se dijete izlaže seksualnim sadržajima i seksualno uznemirava, navodi ili primorava na seksualne aktivnosti.

Ponašanja koja predstavljaju seksualno nasilje

Neprikladno dodirivanje djeteta, skidanje pred djetetom, primoravanje djeteta da se skine, neprikladno dodirivanje pred djetetom, primoravanje djeteta na neprikladno dodirivanje druge osobe, izlaganje djeteta pornografskom materijalu, korišćenje djeteta za pornografiju, zavođenje od strane odraslih, prinuda na seksualni odnos, korišćenje djeteta za prostituciju.

Nasilje na internetu (elektronsko nasilje i zlostavljanje, sajber/cyber nasilje) predstavlja ponašanja koja su korišćenjem informacionih tehnologija usmjerena na povređivanje djeteta i ugrožavanje njegovog dostojanstva.

Ponašanja koja predstavljaju nasilje na internetu (elektronsko nasilje)

Oglašavanje, pisanje u ime djeteta i/ili o djetetu bez njegovog saznanja na društvenim mrežama ("lažno predstavljanje"), slanje slikovnog materijala, video zapisa, slanje prijetećih ili diskriminujućih poruka, upad u profil (Fejsbuk, Tviter, Instagram /Facebook, Tweeter, Instagram/) druge osobe i razmjena informacija, snimanje kamerom bez volje djeteta i distribuiranje materijala, dopisivanje sa djetetom od strane odraslog koji se lažno predstavlja, uznemiravajući telefonski pozivi, poruke.

Navedenim ponašanjima koja su usmjerena na ugrožavanje fizičkog i psihičkog integriteta djeteta i njegovog dostojanstva, djeca koja žive u domu mogu biti izložena u okviru različitih odnosa. Tako djeca mogu biti izložena **nasilju u relaciji odrasli-dijete**, i to:

- osoblje doma-dijete,
- roditelj-dijete,
- staratelj-dijete,
- nastavnik/školsko osoblje-dijete
- medicinsko osoblje-dijete,
- odrasla osoba izvan doma-dijete...

Takođe, nasilje i zlostavljanje se dešava i na nivou **vršnjačke grupe (vršnjačko nasilje)**, gdje dijete može da bude počinitelj, žrtva, svjedok nasilja a često i počinitelj i žrtva istovremeno, u zavisnosti od situacije i konteksta. Vršnjačko nasilje se može dešavati između djece u domu, ali dijete može biti uključeno u vršnjačko nasilje izvan doma, bilo kao počinitelj, žrtva ili svjedok. Rasprostranjenost i specifičnost vršnjačkog nasilja u domskom okruženju značajni su problemi i izazovi koji zahtjevaju posebnu pažnju u stvaranju sigurnog okruženja za život djece koja žive u domu (Sekol i Maurović, u pripremi);

Vršnjačko nasilje se definiše kada je korisnik/ca žrtva vršnjačkog nasilja, ukoliko je izložen/a direktnoj ili indirektnoj (psihološkoj) agresiji dva do tri puta mjesečno ili češće, od strane jednog korisnika/ce ili grupe korisnika. Korisnik/ca je, takođe, žrtva vršnjačkog nasilja ukoliko vjeruje da je izložen/a direktnoj ili indirektnoj agresiji od strane drugog korisnika/ce, čak i kad stvarna namjera zlostavljača nije bila žrtvi nanijeti strah, neugodnost, štetu ili bol. Takođe, korisnik/ca je žrtva vršnjačkog nasilja čak i ako u njenom odnosu sa zlostavljačem nesrazmjer moći nije jasno vidljiv. U određenim slučajevima, pogotovo zbog relativne zatvorenosti domskog okruženja, strah od buduće viktimizacije može predstavljati vršnjačko nasilje, čak i kad se zlostavljanje ne događa dva do tri puta mjesečno ili češće.

(Ireland, 2002: 26; prema Sekol i Maurović, u pripremi).

Tim za zaštitu prava djece

Dom je u obavezi da formira **Tim za zaštitu prava djece**¹ koji broji minimum 5 članova. Tim ima minimum tri stalna člana, od kojih direktor uz konsultaciju sa stručnim osobljem bira dva člana Tima. Jednog člana Tima bira *Savjet za djecu i mlade*, dok se ostala dva člana biraju u odnosu na situaciju koja je prijavljena i kvaliteta odnosa zaposlenog sa djetetom. Jedan od tri stalna člana koordinira aktivnostima Tima. Tim se bira na godišnjem nivou.

Rad i funkcionisanje ovog Tima prati direktor Doma i nadležno ministarstvo.

Uloga i odgovornosti Tima:

- prati realizaciju smjernica za sigurno i bezbjedno okruženje u svakodnevnom funkcionisanju Doma, daje preporuke za programe i obuke kojima se unapređuje rad zaposlenih u Domu kada je u pitanju zaštita prava i interesa djece;
- učestvuje u praćenju reagovanja na slučajeve nasilja ili sumnje na nasilje od strane zaposlenih, vodi dokumentaciju, kreira plan mjera u registrovanim slučajevima nasilja, koordinira, prati i dokumentuje efekte preduzetih mjera, saraduje sa organom starateljstva i ostalim relevantnim institucijama: zdravstvenim, obrazovnim, policijom, tužilaštvom, ombudsmanom;
- izvještava direktora Doma i staratelje o preduzetim mjerama i njihovim efektima;
- podnosi polugodišnji izvještaj o svom radu direktoru Doma.

¹ U daljem tekstu Tim.

Savjet djece i mladih

Dom je u obavezi da formira **Savjet djece i mladih**,² koji će predstavljati glas djece i mladih o pitanjima koji se zamjeniti. Savjet broji 5 do 7 članova uzrasta od 12 godina na više. Savjetom koordinira član osoblja Doma, koji neposredno radi sa djecom i od povjerenja je za djecu. Uloga koordinatora je da organizuje, pruža podršku u artikulisanju zahtjeva djece i prati rad Savjeta. Koordinatora Savjeta, pri uspostavljanju Savjeta bira direktor na prijedlog stručnog osoblja, uzimajući u obzir gore navedeno. Kada se uspostavi Savjet, koordinatora biraju djeca članovi Savjeta na period od godinu dana. Članove ovog tijela biraju djeca na period od šest mjeseci do godinu dana. U Savjetu je bar jedan predstavnik svake vaspitne grupe djece starije od 12 godina.

Uloga i odgovornosti članova Savjeta su:

Informisanje i motivisanje djece da se obrate Savjetu sa bilo kojim problemom, žalbom ili prijedlogom, sastaju se jednom mjesečno, a po potrebi i češće i razgovaraju o pristiglim problemima, prijedlozima, žalbama, te predlažu mjere za njihovo rješenje, saraduju sa Timom za zaštitu djece, predlažu mjere za unapređenje svakodnevnih aktivnosti u Domu. Savjet informiše tim za zaštitu djece i mladih i menadžment Doma o zaključcima, preporukama i prijedlozima.

² U daljem tekstu Savjet.

I PROCEDURA

Odgovor/intervencija
osoblja na registrovano
vršnjačko nasilje ili sumnju
na vršnjačko nasilje

Opšte odredbe

- Svi zaposleni u Domu moraju biti upoznati sa pojavnim oblicima, učestalosti i uzrocima vršnjačkog nasilja u Domu, kao i prepoznati rane znake postojanja mogućeg zlostavljanja djeteta.
- Svi zaposleni u Domu su u obavezi da reaguju i prijave nasilje ili sumnju na nasilje.

Prijavlivanje i upućivanje

- Zaposleni koji je svjedok vršnjačkog nasilja u obavezi je da odmah reaguje tako što će prekinuti nasilje, jasno poslati poruku da takvo ponašanje nije dozvoljeno u Domu i razgovara sa djecom, umiri situaciju i uputi djecu sa kime mogu o tome da razgovaraju. Zaposleni će reći djeci da će o svemu što se desilo obavjestiti Tim koji će preduzeti dalje korake.
- U slučaju da je potrebna zdravstvena intervencija zaposleni, koji je svjedok nasilja, odmah poziva medicinskog radnika Doma koji dokumentuje povredu i u zavisnosti od težine povrede procjenjuje potrebu za daljim upućivanjem. Dokumentacija o povredi se prosljeđuje Timu.
- Ukoliko je zaposleni svjedok većeg incidenta poziva “dežurnog stručnog radnika” koji procjenjuje da li je potrebno zvati policiju, a o svim preuzetim mjerama obavještava se Tim.
- Ukoliko je dijete prijavilo nasilje zaposlenom, on naglašava djetetu da je time učinilo dobru stvar i pruža mu osjećaj sigurnosti. Zaposleni je dužan da objasni djetetu da u cilju njegove zaštite ima obavezu da svoju sumnju na nasilje ili incident nasilja koji se dogodio prijavi Timu.
- Zaposleni prijavljuje incident koji se desio ili sumnju na nasilje porodičnom vaspitaču i Timu za zaštitu prava djece i popunjava formular – “prijavu”, najkasnije u roku od 24 sata.
- Tim se sastaje u roku od 24 do 48 sati kako bi utvrdio okolnosti i činjenice, procjenjuje nivo nasilja, trajanje i analizira rizike. Za donošenje mjera mora biti minimum tri člana Tima. Uzima se u obzir da sa djetetom razgovara osoba od povjerenja, kako bi se izbjegla dodatna viktimizacija djeteta višestrukim ispitivanjima.

Mjere zaštite

- U skladu sa urađenom procjenom, Tim kreira plan mjera/aktivnosti za svu djecu učesnike/ce nasilja: žrtvu, dijete koje je vršilo nasilje, kao i za djecu koja su svjedočila nasilju.
- Plan mjera i aktivnosti prati propisane smjernice i definiše odgovornosti za sprovođenje aktivnosti (djece, vaspitača, stručne službe, uprave, ostalih) na svim nivoima zaštite: individualni, nivo vršnjačke grupe, situacioni i institucionalni. Planom se uzima u obzir potreba za uključivanjem ostalih službi: organa starateljstva, centra za mentalno zdravlje, škole, kao i programa i usluga koji su dostupni u zajednici (NVO i dr).
- Predstavnik Tima obavještava porodičnog vaspitača djece i organ starateljstva o događaju i predloženim mjerama dalje zaštite.
- Tim ima obavezu da prati efekte preduzetih mjera/aktivnosti na sedmičnom nivou, uzimajući u obzir i mišljenje djece i dokumentuje promjene.
- Ukoliko ne dođe do željenog efekta, Tim revidira plan mjera/aktivnosti, čiju realizaciju prati na sedmičnom nivou.

Praćenje

- Dokumentacija Tima (zapisnici, službene bilješke i sl) se čuva u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka ličnosti, a u skladu sa Zakonom može se dostaviti na uvid i drugim nadležnim tijelima.
- Za praćenje rada Tima u okviru navedene procedure odgovoran je menadžment Doma.
- Jedanput mjesečno se održavaju sastanci stalnih članova Tima čiji je cilj praćenje urađenog po pitanju prevencije nasilja u proteklih mjesec dana i kako unaprijediti svakodnevni rad u odnosu na dešavanja u proteklom periodu.

Nepostupanje po Protokolu

- Ukoliko zaposleni sumnja na nasilje ili je svjedočio nasilju među vršnjacima, a isto nije prijavio ili postupio po Protokolu, podliježe disciplinskoj odgovornosti u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima, etičkim kodeksom i opštim aktima Doma.

II PROCEDURA

Na koji način djeca
mogu prijaviti nasilje ili
sumnju na nasilje

Opšte odredbe

- Osoblje edukuje djecu o oblicima nasilja, zaštiti od nasilja i mehanizmima koji su obezbjeđeni unutar i van Doma u vezi sa zaštitom od nasilja.
- Osoblje kroz razgovore sa djecom, radionice, vidljive i razumljive edukativne materijale informiše, ohrabruje i osnažuje djecu da prijave nasilje počinjeno od bilo koga – djece u Domu ili izvan njega, kao i odraslih u Domu ili izvan njega.

Prijavljivanje i upućivanje

- Djeca znaju da mogu prijaviti nasilje i/ili sumnju na nasilje bilo kom zaposlenom u Domu u kog imaju povjerenje, članu Savjeta, članu Tima, svom staratelju, roditelju ili srodniku.
- Djeca znaju da će njihove izjave biti uzete u obzir i da će svi postupci biti usmjereni na to da budu zaštićeni od negativnih posljedica u vezi sa njihovim prijavljivanjem.
- Djeca znaju ko su stalni članovi Tima, njihovu ulogu i odgovornosti Tima.
- Tim utvrđuje činjenice u vezi sa prijavljenim nasiljem tako da se ne ugrozi interes djeteta.
- Tim kreira mjere/aktivnosti usmjerene na zaštitu prava i interesa djeteta, u odnosu na relaciju prijavljenog nasilja: vršnjačko nasilje (u ili van Doma) ili nasilje na relaciji odrasli-dijete (u ili van Doma), oblike nasilja i intenzitet.
- Tim određuje osobu u koju dijete ima povjerenje ili koju dijete navede kao blisku osobu od povjerenja, a koja će svakodnevno pratiti situaciju i razgovarati sa djetetom, kako bi se utvrdila djelotvornost mjera i promjena situacije.
- Ukoliko dijete i dalje trpi nasilje ili nije zadovoljno preduzetim mjerama, pružaju mu se informacije o dostupnim daljim instancama i stručnim radnicima kojima se može obratiti: organu starateljstva, školi, policiji, dječjoj SOS liniji (kada bude uspostavljena), ombudsmanu.

III PROCEDURA

Odgovor/intervencija u
slučaju sumnje na nasilje ili
nasilje ili zlostrebe djece
od strane osoblja

- Svi zaposleni su upoznati da neprijavljivanje nasilja i/ili sumnje na nasilje predstavlja kršenje radne obaveze i podliježe disciplinskoj odgovornosti u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima, etičkim kodeksom i opštim aktima Doma.
- Svi zaposleni u Domu koji imaju saznanje ili sumnju na nasilje, zlostavljanje, zanemarivanje ili na bilo koji oblik manipulacije djecom ili zloupotrebe djece od strane zaposlenih, u obavezi su da to i prijave.
- Svi zaposleni razumiju da je oslanjanje na “vršnjačku hijerarhiju i moć” i/ili podsticanje iste, uskraćivanje informacija ili govorenje neistina o djetetu i njegovom ponašanju, takođe, vid nasilja nad djecom i imaju obavezu da reaguju i to prijave Timu.
- Sva djeca su upoznata da prepoznaju određene oblike nasilja i znaju da mogu da prijave nasilje zaposlenog članu Tima, porodičnom vaspitaču ili članu Savjeta.
- Tim razmatra dostigle prijave, utvrđuje činjenice i okolnosti, procjenjuje rizike, predlaže dalje mjere, dokumentuje ih u vidu zapisnika i o svemu informiše direktora Doma.
- Direktor preduzima dalje mjere i postupa u skladu sa prijedlogom Tima i pozitivnim zakonskim propisima, etičkim kodeksom i opštim aktima Doma.
- Direktor obavještava Tim o preduzetim mjerama.

IV **PROCEDURA**

Odgovor/intervencija u slučaju sumnje na nasilje ili nasilje ili zloupotrebe djece od strane drugih odraslih lica izvan institucije

- Sva djeca znaju da prepoznaju nasilje i ohrabruju se da prijave nasilje bilo kom zaposlenom ukoliko nasilje dolazi od drugih lica koja nisu u Domu.
- Djeca znaju da se svi zaposleni brinu o njihovoj zaštiti unutar i van Doma.
- Svi zaposleni u Domu koji imaju saznanje ili sumnju na nasilje, bilo koji oblik manipulacije djecom ili zloupotrebe djece od strane odraslih osoba van Doma, imaju obavezu da to propisanim formularom prijave Timu za zaštitu djece.
- Tim razmatra dostigle prijave, utvrđuje činjenice i okolnosti, procjenjuje rizike, dokumentuje ih i upoznaje direktora o pristigloj prijavi i preduzimanju daljih mjera u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima.

Aneks 1

PRIJAVA NASILJA ILI SUMNJE NA NASILJE NAD I MEĐU DJECOM

– za osoblje Doma –

Datum događaja: _____

Učesnici/e u događaju:

Opis događaja (mjesto, vrijeme, kontekst):

Preduzete mjere:

Potpis podnosioca prijave: _____

Datum prijave: _____

Potpis člana/ice Tima kome je predata prijava:

Aneks 3

FORMULARI PLANA ZA DALJE POSTUPANJE U OKVIRU USTANOVE SA DJECOM KOJA SU POČINITELJI VRŠNJAČKOG NASILJA I DJECOM KOJA SU ŽRTVE VRŠNJAČKOG NASILJA

I Plan aktivnosti za dijete koje je počinilo nasilje

Plan aktivnosti za _____
(ime i prezime djeteta)

S obzirom na vrstu počinjenog nasilja, lične karakteristike djeteta i okolnosti u kojima je dijete (po)činilo nasilje prema drugoj djeci, predlažemo sljedeće mjere:

1. Individualne mjere

Ciljevi	Mjere	Osoba odgovorna za realizovanje aktivnosti	Trajanje	Indikatori uspješnosti

2. Mjere na nivou vaspitne grupe

Ciljevi	Mjere	Osoba odgovorna za realizovanje aktivnosti	Trajanje	Indikatori uspješnosti

Napomena: Neke od mogućih mjera za rad na individualnom nivou su npr: unapređenje empatije, promjena stavova u odnosu na vršnjačko nasilje, kontrola bijesa, nadoknada "štete" žrtvi... Neke od mogućih mjera za rad na grupnom nivou su npr: razgovor o posljedicama vršnjačkog nasilja, revidiranje grupnih pravila i njihovih posljedica, zajedničke kreativne i sportske aktivnosti na nivou grupe...

Datum _____

Potpis članova Tima:

Aneks 2

FORMULARI PLANA ZA DALJE POSTUPANJE U OKVIRU USTANOVE SA DJECOM KOJA SU POČINITELJI VRŠNJAČKOG NASILJA I DJECOM KOJA SU ŽRTVE VRŠNJAČKOG NASILJA

1 Plan aktivnosti za dijete koje je počinilo nasilje

Plan aktivnosti za _____
(ime i prezime djeteta)

S obzirom na vrstu počinjenog nasilja, lične karakteristike djeteta i okolnosti u kojima je dijete (po)činilo nasilje prema drugoj djeci, predlažemo sljedeće mjere:

1. Individualne mjere

Ciljevi	Mjere	Osoba odgovorna za realizovanje aktivnosti	Trajanje	Indikatori uspješnosti

2. Mjere na nivou vaspitne grupe

Ciljevi	Mjere	Osoba odgovorna za realizovanje aktivnosti	Trajanje	Indikatori uspješnosti

Napomena: Neke od mogućih mjera za rad na individualnom nivou su npr: unapređenje empatije, promjena stavova u odnosu na vršnjačko nasilje, kontrola bijesa, nadoknada "štete" žrtvi... Neke od mogućih mjera za rad na grupnom nivou su npr: razgovor o posljedicama vršnjačkog nasilja, revidiranje grupnih pravila i njihovih posljedica, zajedničke kreativne i sportske aktivnosti na nivou grupe...

Datum _____

Potpis članova Tima:

I Plan aktivnosti za žrtvu

Plan aktivnosti za _____
(ime i prezime djeteta)

S obzirom na vrstu počinjenog nasilja, lične karakteristike djeteta i okolnosti u kojima je dijete bilo izloženo vršnjačkom nasilju, Tim za zaštitu prava djece predlaže sljedeće mjere:

1. Individualne mjere

Ciljevi	Mjere	Osoba odgovorna za realizovanje aktivnosti	Trajanje	Indikatori uspjehnosti

2. Grupne mjere

Ciljevi	Mjere	Osoba odgovorna za realizovanje aktivnosti	Trajanje	Indikatori uspjehnosti

Napomena: Neke od mogućih mjera za rad na individualnom nivou su npr: unapređenje samopoštovanja, trening asertivnosti, promjena stavova... Neke od mogućih mjera za rad na grupnom nivou su npr: razgovor o posljedicama vršnjačkog nasilja, revidiranje grupnih pravila i njihovih posljedica, zajedničke kreativne i sportske aktivnosti na nivou grupe...

Datum _____

Potpis članova Tima:

LITERATURA:

- Maurović, Sekol I. (u pripremi), "Siguran dom: Strategija suzbijanja vršnjačkog nasilja u domskom okruženju: Priručnik za stručnjake", Hrvatska;
- Milić T., Novović R., Grdinić s., Raščanin I. (2015), "Podjela odgovornosti i postupanje u cilju prevencije i u slučajevima pojave nasilja – uputstvo školama", Ministarstvo prosvjete Crne Gore;
- Minimum Standards for Children's Home (2014), Department of Health, Social Services and Public Safety, Northern Ireland;
- Pravilnik o potokolu postupanja u ustanovi u odgovru na nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje, Sl glasnik RS, br. 30/201;
- Reporting of Child Protection and Child Abuse: Handbook and Protocols for Manitoba Service Providers" (2013), PACCA (Provincial Advisory Committee on Child Abuse) i Manitoba.

